Norbert Kawęcki[1]
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Wydział Ekonomiczny

WPŁYW PANDEMII COVID-19 NA TURYSTYKĘ NA ŚWIECIE

Streszczenie
W artykule opisany jest problem wpływu pandemii COVID-19 na turystykę na świecie. Głównym celem jest przedstawienie powyższego zjawiska, które wpłynęło ekonomicznie, społecznie, psychologicznie na branżę turystyczną zarówno w Polsce, jak i na świecie. Autor pokazał przykładową literaturę polską i międzynarodową zebraną w formie tabelarycznej. Analiza literatury podkreśla znaczenie przedstawianego problemu. Dalsza część pracy przedstawia analizę raportu Światowej Organizacji Turystycznej. Główne wnioski i analizy przedstawia podsumowanie artykułu i wskazuje na powolny powrót do sytuacji sprzed pandemii COVID-19.

Słowa kluczowe: pandemia, COVID-19, wpływ, turystyka, świat

Abstract
The article describes the problem of the impact of the COVID-19 pandemic on tourism in the world. The main goal is to present the above phenomenon, which had an economic, social and psychological impact on the tourism industry both in Poland and in the world. The author showed examples of Polish and international literature collected in tabular form. Sample conclusions from the articles indicate the importance of the presented problem. The next part of the work presents an analysis of the report of the World Tourism Organization. The main conclusions and analyzes are presented in the summary of the article and indicate a slow but positive return to the situation before the COVID-19 pandemic.

Keywords: pandemic, COVID-19, impact, tourism, world

[1] ORCID 0000-0003-4601-6967

Wstęp

Przed COVID-19 podróże i turystyka były jednymi z najważniejszych sektorów światowej gospodarki, odpowiadając za 10% światowego PKB i dając ponad 320 milionów miejsc pracy na całym świecie. W 1950 roku, u zarania ery odrzutowców, zaledwie 25 milionów ludzi odbywało zagraniczne podróże. Według Światowej Organizacji Turystyki ONZ (UNWTO), do 2019 roku liczba ta osiągnęła 1,5 miliarda, a sektor podróży i turystyki dla wielu gospodarek urósł do rozmiarów tak dużych, by upaść. Globalna pandemia COVID-19, pierwsza na taką skalę w nowej erze wzajemnych powiązań, zagroziła 100 milionom miejsc pracy, wielu mikro, małych i średnich przedsiębiorstwach, które zatrudniają wysoki odsetek kobiet, które stanowią 54% turystyki siły roboczej. Kraje zależne od turystyki prawdopodobnie będą odczuwać negatywne skutki kryzysu znacznie dłużej niż inne gospodarki. Kluczowe dla branży turystycznej i podróżniczej, usługi wymagające dużej liczby kontaktów są nieproporcjonalnie dotknięte pandemią i będą nadal borykać się z problemami, dopóki ludzie nie poczują się bezpiecznie, aby ponownie masowo podróżować (IMF, 2020).

Przewidywania Międzynarodowego Funduszu Walutowego

Zgodnie z trwającymi badaniami Międzynarodowego Funduszu Walutowego dotyczącymi turystyki w świecie po pandemii, oczekuje się, że wpływy z turystyki na całym świecie powrócą do poziomu z 2019 r. dopiero w 2023 r. W pierwszej połowie 2020 r. liczba przyjazdów turystów spadła na całym świecie o ponad 65%, z niemal całkowitym zatrzymaniem od kwietnia 2020 r. – w porównaniu z 8% podczas globalnego kryzysu finansowego. World Economic Outlook przewidywał, że światowa gospodarka skurczy się o 4,4% w 2020 r. Szok w gospodarkach zależnych od turystyki będzie znacznie większy. Realny PKB krajów afrykańskich uzależnionych od turystyki skurczy się o 12%. Wśród uzależnionych od turystyki krajów karaibskich spadek wyniesie również 12%. Kraje wyspiarskie Pacyfiku, takie jak Fidżi, odnotowały spadek realnego PKB o oszałamiające 21% w 2020 roku. Uderzenie gospodarcze nie ogranicza się również do krajów najbardziej zależnych od turystyki. W Stanach Zjednoczonych na Hawajach zniknęło jedno na sześć miejsc pracy. Na Florydzie, gdzie turystyka stanowi do 15% dochodów stanu, urzędnicy stwierdzili, że odbudowa branży zajmie do trzech lat. Wśród krajów G20 sektory hotelarstwa i podróży zapewniają średnio 10% zatrudnienia i 9,5% PKB, przy czym udział w PKB sięga 14% lub więcej we Włoszech, Meksyku i Hiszpanii. Według niedawnego dokumentu MFW

sześciomiesięczna przerwa w działalności mogłaby bezpośrednio obniżyć PKB między 2,5 a 3,5% we wszystkich krajach G20 (IMF, 2020).

Ocena turystyki w dobie pandemii

Na temat pandemii COVID-19 powstało wiele artykułów naukowych zarówno w Polsce jak i na świecie. Wybrany przegląd autorów oraz opisywanych problemów dotyczących zagadnienia przedstawia tabela 1.

Tabela 1. Przegląd literatury światowej i ogólnopolskiej w zakresie wpływu pandemii COVID-19 na turystykę

Autorzy	Tematyka
Bakar N.A., Rosbi S.	Effect of Coronavirus disease (COVID-19) to tourism industry
Foo L.P., Chin M.Y., Tan K.L., Phuah K.T.	The impact of COVID-19 on tourism industry in Malaysia
Jaipuria S., Parida R., Ray P.	The impact of COVID-19 on tourism sector in India
Škare M., Soriano D.R., Porada-Rochoń M.	Impact of COVID-19 on the travel and tourism industry
Hoque A., Shikha F.A., Hasanat M.W., Arif I.	The effect of Coronavirus (COVID-19) in the tourism industry in China
Pramana S., Paramartha D.Y., Ermawan G.Y.	Impact of COVID-19 pandemic on tourism in Indonesia
Kaushal V., Srivastava S.	Hospitality and tourism industry amid COVID-19 pandemic: Perspectives on challenges and learnings from India
Collins-Kreiner N., Ram Y.	National tourism strategies during the COVID-19 pandemic
Del Valle A.S.	The tourism industry and the impact of COVID-19, scenarios and proposals
Yeh S.S.	Tourism recovery strategy against COVID-19 pandemic
Stojczew K.	Ocena wpływu pandemii koronawirusa na branżę turystyczną w Polsce
Zawadka J., Jęczmyk A., Uglis J.	Plany turystyczne mieszkańców miast w dobie pandemii COVID-19
Panasiuk A.	Przyczynek do badań nad wpływem pandemii na stan gospodarki turystycznej
Kowalczyk-Anioł J., Pawlusiński R.	Miasto turystyczne wobec pandemii COVID-19. Pierwsze doświadczenia w świetle literatury przedmiotu
A. Staszewska	Zarządzanie kryzysem w turystyce podczas pandemii COVID-19
Olszewski M.	Odporność startupów na kryzys wywołany przez pandemię COVID-19. Przykład branży turystycznej
Kawęcki N.	Wpływ pandemii COVID-19 na agroturystykę
Balińska A., Olejniczak W.	Wpływ pandemii COVID-19 na wybór miejsc zakwaterowania w trakcie wyjazdów turystycznych w Polsce
Widomski M.	Turystyka krajowa a pandemia

Źródło: opracowanie własne.

Bakar i Rosbi (2020) stwierdzili, że choroba rozprzestrzenia się przede wszystkim między ludźmi poprzez kropelki oddechowe z kaszlu i kichania.

Rozprzestrzenianie się COVID-19 przyczyniło się do dużej liczby zgonów (40 698 zgonów na 1 kwietnia 2020) co wywołało panikę wśród opinii publicznej, która spowodowała trend spadkowy w branży turystycznej. Wynik pokazuje, że spadek funkcji popytu tworzy spadek w oferowanej cenie równowagi i ilości równowagi dostarczonej. Elastyczność cenowa popytu na turystykę przemysłu wynosi 1,0. Ta wartość wskazuje, jaka jest elastyczność cenowa w zakres elastyczności.

Collins-Kreiner i Ram zauważyli, że kraje objęte próbą, choć różnią się pod wieloma względami, nie sformalizowały jeszcze kompleksowego wyjścia strategii i planów odbudowy dla swoich sektorów turystyki i obecnie wdrażają różne środki taktyczne by stawić czoła obecnemu kryzysowi w ramach krajowej polityki turystycznej. Wydaje się, że ogólna tendencja w tych krajach jest taka by wdrażać krótkoterminowe rozwiązania lokalne, zwłaszcza że żaden kraj nie może jednostronnie decydować o turystyce przyjazdowej i wyjazdowej. Po drugie, pomimo zaleceń UNTWO nie ma jednej polityki ani strategii, która byłaby odpowiednia dla wszystkich, a zatem każdy kraj przyjął różne plany dynamiczne. Po trzecie, strategia UNWTO „Przygotowania na jutro" nie została przyjęta, ponieważ kraje mają tendencję do skupiania się na lokalnych i krótkoterminowych taktykach ponownego uruchomienia turystyki zamiast długoterminowego programu zrównoważonego rozwoju (Collins-Kreiner, Ram, 2020).

Yeh w swoim artykule wyciągnął następujące konkluzje (Yeh, 2021):

- wybuch pandemii spowodował spory pomiędzy różnymi krajami,
- pochodzenie wirusa jest przedmiotem wielu dyskusji między krajami,
- pandemia doprowadziła do stagnacji w turystyce, wprowadzania bezpłatnych urlopów i wielu skrajnych całkowitych redukcji zatrudnienia,
- polityka dystansu społecznego jest konieczna ale powoduje nieufność między ludźmi i może prowadzić do dyskryminacji i przemocy. Imprezy towarzyskie, mega-wydarzenia i inne zatłoczone imprezy stały się zakazane,
- w krajach o dużej populacji emigrantów powstał problem ich powrotu do rodzimego kraju lub do miejsca pracy.

Zawadka, Jęczmyk, Uglis, Wojcieszak-Zbierska w pracy dotyczącej planów turystycznych mieszkańców miast w dobie pandemii COVID-19 przedstawili konkluzje (Zawadka, Jęczmyk, Uglis, Wojcieszak-Zbierska, 2021):

- mieszkańcy miast zostali często uwięzieni w swoich mieszkaniach i domach, bez możliwości wyjścia do parku czy lasu, nie wspominając o wyjeździe poza granice Polski,
- potencjalni turyści w obawie o swoje zdrowie i życie, szczególnie w okresie wiosennym, pozostali w miejscu zamieszkania, rezygnując na długo ze swoich planów wyjazdowych,
- duża część turystów, która w poprzednich latach spędzała swoje wakacje poza granicami Polski, pozostała w kraju,
- respondenci deklarowali wybór na miejsce wypoczynku pobyt w hotelach i ośrodkach wypoczynkowych, ale także dużym zainteresowaniem cieszyły się wynajmowane na wyłączność apartamenty, domy, a także kempingi i noclegi „na dziko",
- wizja podwyższonych cen produktów turystycznych.

Stojczew (2021) w swoim artykule przedstawiła następujące wnioski dotyczące wpływu pandemii COVID-19 na branże turystyczną w Polsce:

- sytuacja pandemiczna spowodowała znaczne osłabienie tempa wzrostu gospodarczego, a nawet recesję gospodarczą w niektórych branżach działalności przedsiębiorstw,
- wiele firm na stałe ograniczy do niezbędnego minimum podróże służbowe swoich pracowników, co wiąże się bezpośrednio ze zmniejszonym wykorzystaniem bazy noclegowej w branży turystycznej,
- spadek zatrudnienia w branży turystycznej,
- umacnianie turystyki krajowej i pozyskiwanie nowych potencjalnych turystów z kraju.

Kawęcki przeprowadził ankietę oraz zaprezentował następujące wnioski w artykule The Impact of the COVID-19 Pandemic on Agritourism (Kawęcki, 2022):

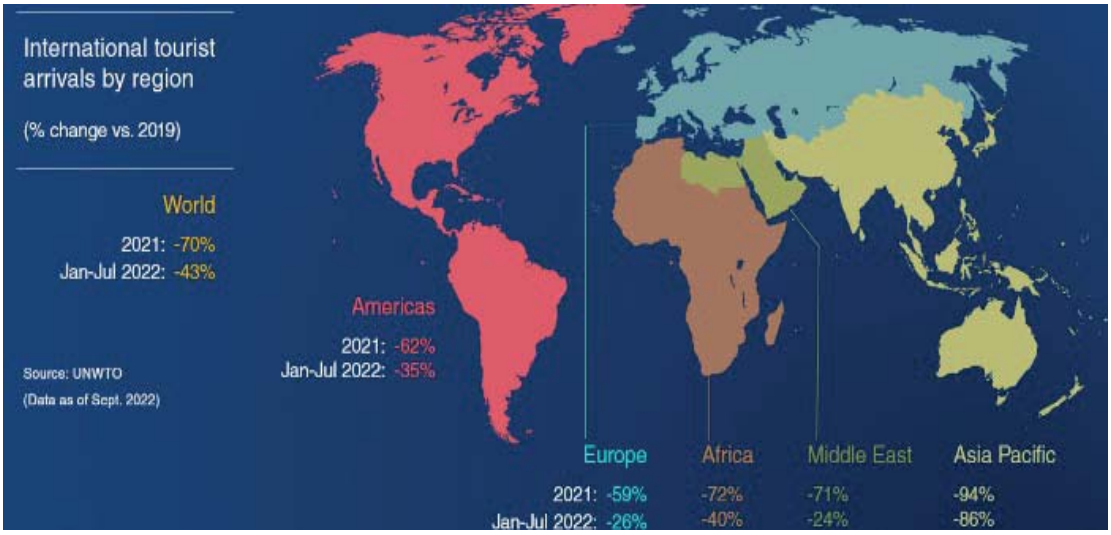
- około 60% respondentów stwierdziło, że COVID-19 spowodował pewne problemy w biznesie,
- 40% respondentów osiągnęło wysokie straty finansowe,
- tylko około 18% respondentów skorzystało ze wsparcia finansowego zapewnione przez rząd i władze lokalne,
- około połowa respondentów zakłada zmianę profilu działalności,
- 63% ankietowanych wykorzystuje lub wykorzystywało media społecznościowe w marketingu,
- 80% respondentów uzyskało większe zainteresowanie po zastosowaniu narzędzi marketingowych,

- blisko 90% respondentów zadeklarowała, pomoc regionalnych atrakcji w promocji firmy na rynku.

Światowa Organizacja Turystyczna przedstawiła dane i ocenę wpływu COVID-19 na międzynarodową turystykę:

- turystyka międzynarodowa nadal wykazywała dobre wyniki do lipca 2022 r., przy czym przyjazdy osiągnęły 57% poziomu sprzed pandemii w pierwszych siedmiu miesiącach 2022 r.;
- międzynarodowe przyjazdy turystyczne wzrosły prawie trzykrotnie (+172%) w okresie styczeń-lipiec 2022 r. w porównaniu z tym samym okresem 2021 r.;
- stałe ożywienie odzwierciedla silny, stłumiony popyt na podróże międzynarodowe, zwłaszcza w czerwcu i lipcu, które są częścią sezonu letniego na półkuli północnej. Do poprawy wyników przyczyniło się również złagodzenie lub zniesienie ograniczeń w podróżowaniu w coraz większej liczbie krajów;
- szacuje się, że w czerwcu i lipcu 2022 r. zarejestrowano łącznie 207 milionów międzynarodowych przyjazdów, ponad dwukrotnie więcej niż w tych samych dwóch miesiącach ubiegłego roku. Miesiące te stanowią 44% wszystkich przyjazdów odnotowanych w pierwszych siedmiu miesiącach 2022 r.;
- Europa i Bliski Wschód wykazały najszybsze ożywienie w okresie styczeń-lipiec 2022 r., przy czym przyjazdy osiągnęły odpowiednio 74% i 76% poziomu z 2019 r.;
- Europa (+190%) przyjęła prawie trzy razy więcej międzynarodowych przyjazdów niż w pierwszych siedmiu miesiącach 2021 r., podczas gdy na Bliskim Wschodzie (+287%) liczba przyjazdów wzrosła prawie czterokrotnie rok do roku w okresie styczeń-lipiec 2022 r.;
- obie Ameryki (+103%) i Afryka (+171%) również odnotowały silny wzrost w okresie styczeń-lipiec 2022 r. w porównaniu z 2021 r., osiągając odpowiednio 65% i 60% poziomu z 2019 r. W regionie Azji i Pacyfiku (+165%) liczba przyjazdów wzrosła ponad dwukrotnie w ciągu pierwszych siedmiu miesięcy 2022 r., choć pozostała o 86% niższa niż w 2019 r.;
- według badania z września 2022 r. Panel Ekspertów ds. Turystyki UNWTO ocenił okres maj-sierpień 2022 r. na 125 punktów (w skali od 0 do 200). Perspektywy na pozostałą część roku są ostrożnie optymistyczne, z wynikiem 111, wskazującym na spadek poziomu zaufania;

- zdaniem ekspertów trudne otoczenie gospodarcze, w tym wysoka inflacja i skok cen ropy, jak też wojna na Ukrainie, nadal jest głównym czynnikiem wpływającym na ożywienie turystyki;
- około 61% ekspertów widzi obecnie potencjalny powrót przyjazdów międzynarodowych do poziomu z 2019 r. w 2024 r. lub później, podczas gdy liczba przyjazdów wskazujących na powrót do poziomu sprzed pandemii w 2023 r. zmniejszyła się (27%) w porównaniu z badaniem z maja (48%);

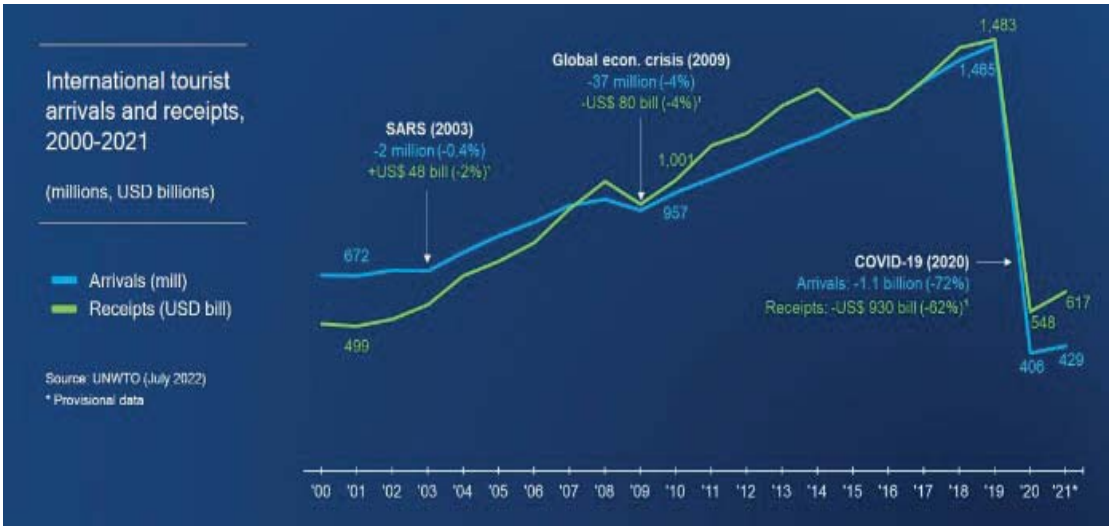
Rycina 1. Zmiana procentowa w 2021 i pierwszych 7 miesiącach 2022 względem roku 2019.

Źródło: UNWTO, 2022.

- wkład ekonomiczny turystyki w 2021 r. (mierzony bezpośrednim produktem krajowym brutto w turystyce) szacuje się na 1,9 bln USD, czyli więcej niż 1,6 bln USD w 2020 r., ale wciąż znacznie poniżej wartości sprzed pandemii, która wynosiła 3,5 bln USD;
- wpływy z turystyki międzynarodowej wzrosły o 4% w 2021 r. w stosunku do 2020 r. w ujęciu realnym (waluty lokalne, ceny stałe), ale pozostały o 62% poniżej 2019 r. Wynik ten jest nieco lepszy niż w przypadku przyjazdów międzynarodowych (-71% w porównaniu z 2019 r.), ze względu na znaczny wzrost w wydatkach na podróż zagraniczną w czasie pandemii;
- całkowite przychody z eksportu z turystyki międzynarodowej, w tym wpływy z transportu pasażerskiego, osiągnęły 728 mld USD w 2021 r., co również stanowi realny wzrost o 4% od 2020 r., ale o 61% poniżej 2019 r., kiedy to przychody przekroczyły 1,7 bln USD. Jest to następstwem 63% spadku w 2020 r., pierwszym roku pandemii. W rezultacie

łączna strata dochodów z turystyki przekracza 2 biliony USD w latach 2020 i 2021;

- pandemia zmniejszyła też udział turystyki w eksporcie towarów i usług ogółem, z 7% eksportu ogółem w 2019 r. (w przeliczeniu na dolary) do 3% zarówno w 2020, jak i 2021 r. Zmniejszyła się też waga turystyki w eksporcie usług, z 28% w 2019 r. do 13% w 2020 r. i 12% w 2021 r;
- pomimo utraty zarobków średnie wydatki na podróż (międzynarodowe wpływy na przyjazd) faktycznie wzrosły w czasie pandemii z 1000 USD w 2019 r. do 1300 USD w 2020 r. i 1400 USD w 2021 r. okresów pobytu oraz potrzeby lub chęci podróżnych do wydawania większej kwoty w miejscu docelowym. W ujęciu realnym (lokalne waluty, ceny stałe) wydatki na podróż wzrosły o 31% w 2020 r., ale pozostały takie same w 2021 r., co oznacza, że wyższe wartości w bieżących dolarach można przypisać inflacji;

Rycina 2. Międzynarodowe przyjazdy turystów oraz wpływy z turystyki.
Źródło: UNWTO, 2022.

- w skali od 0 do 200 Panel Ekspertów ds. Turystyki UNWTO ocenił okres od maja do sierpnia 2022 r. na 125 punktów, co odpowiada optymistycznym oczekiwaniom wyrażonym przez panel w majowym badaniu dotyczącym tego samego 4-miesięcznego okresu (124);
- prognozy na pozostałą część roku są ostrożnie optymistyczne. Chociaż oczekuje się ponadprzeciętnych wyników, eksperci ds. turystyki ocenili okres od września do grudnia 2022 r. z wynikiem 111, poniżej wyniku 125 z poprzednich czterech miesięcy, co wskazuje na obniżenie poziomu zaufania. Prawie połowa ekspertów (47%) widzi pozytywne

perspektywy na okres wrzesień-grudzień 2022 r., 24% nie spodziewa się żadnych szczególnych zmian, a 28% uważa, że może być gorzej. Eksperci są również pewni roku 2023, ponieważ 65% widzi lepsze wyniki turystyki niż w 2022 r.;

- wydaje się jednak, że niepewne otoczenie gospodarcze odwróciło perspektywy powrotu do poziomów sprzed pandemii w najbliższym czasie. Około 61% ekspertów widzi obecnie potencjalny powrót przyjazdów międzynarodowych do poziomu z 2019 r. w 2024 r. lub później, podczas gdy liczba przyjazdów wskazujących na powrót do poziomu sprzed pandemii w 2023 r. zmniejszyła się (27%) w porównaniu z badaniem z maja (48%). Zdaniem ekspertów otoczenie gospodarcze nadal jest głównym czynnikiem wpływającym na ożywienie turystyki międzynarodowej. Rosnąca inflacja i gwałtowny wzrost cen ropy skutkują wzrostem kosztów transportu i zakwaterowania, jednocześnie wywierając presję na siłę nabywczą i oszczędności konsumentów.

Podsumowanie i wnioski

Turystyka krajowa powoduje ożywienie sektora w coraz większej liczbie destynacji, zwłaszcza tych z dużymi rynkami krajowymi. Według ekspertów turystyka krajowa i podróże blisko domu, a także zajęcia na świeżym powietrzu, produkty przyrodnicze i turystyka wiejska to jedne z głównych trendów podróżniczych, które będą nadal kształtować turystykę w kolejnych latach.
Biorąc pod uwagę przedstawione powyżej dane oraz analizy, należy stwierdzić, że:

- turystyka międzynarodowa wzrosła do blisko 60% w okresie styczeń-lipiec 2022 roku w porównaniu do okresu sprzed pandemii COVID-19,
- wpływy z turystyki międzynarodowej w 2021 r. wzrosły o 4% ale wciąż jest znacznie poniższej poziomów z 2019 r.,
- pandemia spowodowała bezprecedensowe zakłócenia w turystyce, powodując ogromny spadek międzynarodowego popytu w związku z powszechnymi blokadami i ograniczeniami w podróżowaniu wprowadzonymi przez kraje w celu powstrzymania rozprzestrzeniania się wirusa,
- pandemia COVID-19 spowodowała ogromne skutki gospodarcze i społeczne, zagrażając ponad 100 milionom bezpośrednich miejsc pracy w turystyce, zwłaszcza w mikroprzedsiębiorstwach oraz małych i średnich przedsiębiorstwach (MMŚP), które stanowią 80% sektora i zatrudniają wysoki odsetek kobiet i młodych ludzi,

- turystyka międzynarodowa odnotowała umiarkowany wzrost w drugiej połowie 2021 r. Wzrost popytu był spowodowany zwiększonym zaufaniem podróżnych w związku z szybkimi postępami w zakresie szczepień i złagodzeniem ograniczeń wjazdu w wielu miejscach. Tempo ożywienia było jednak powolne i nierówne w różnych regionach świata ze względu na różne stopnie ograniczeń w poruszaniu się, wskaźniki szczepień i zaufanie podróżnych.

Literatura:

1. Bakar, N. A., Rosbi, S. (2020). Effect of Coronavirus disease (COVID-19) to tourism industry. *International Journal of Advanced Engineering Research and Science (IJAERS), 7*(4), s. 189-193. https://doi.org/10.22161/ijaers.74.23
2. Collins-Kreiner, N., Ram, Y. (2020). National tourism strategies during the COVID-19 pandemic. *Annals of Tourism Research, 89*(1), 103076. https://doi.org/10.1016/j.annals.2020.103076
3. Kawęcki, N. (2022). The Impact of the COVID-19 Pandemic on Agritourism. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska Lublin – Polonia, Sectio B, 77*, s. 45-54. https://doi.org/10.17951/b.2022.77.0.45-54
4. Stojczew, K. (2021). Ocena wpływu pandemii koronawirusa na branżę turystyczną w Polsce. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, 65*(1), s. 157-172. https://doi.org/10.15611/pn.2021.1.09
5. Yeh, S. S. (2021). Tourism recovery strategy against COVID-19 pandemic. *Tourism Recreation Research, 46*(2), s. 188-194. https://doi.org/10.1080/02508281.2020.1805933
6. Zawadka, J., Jęczmyk, A., Uglis, J., Wojcieszak-Zbierska, M. (2021). Plany turystyczne mieszkańców miast w dobie pandemii COVID-19. *Warsztaty z Geografii Turyzmu, 11*, s. 13-34. https://doi.org/10.18778/8220-576-3.01